

En tur på havnen i Ringkøbing

Af Christian Ringskou

*”Naar Byen derinde faar Lysene paa
og Arbejdsdagen saa smaat gaar i staa
og Folk ruller hjem efter Dagen, der gik
Butiksfolk, Kontorfolk og dem paa Fabrik
saa er jeg med sådan omkring klokken Fem
og jeg kører altid en Omvej, før jeg ta’r hjem
jeg kører mig en Tur langs med Havnen
jeg maa ned og se hvad der sker”*

Sådan synger Osvald Helmuth i Arvid Müllers vise
”Havnen” med Aage Stentofts melodi fra Fønix-
revyen 1937.

*”Det er ikke det – Skude ved Skude
det er saadan nærmest det hele herude
der er noget i Luften – der er noget jeg ka li’
men hver har jo sin Lyst, naar Dagen er forbi”*

Helmuth cykler tur på Københavns Havn, så der
er lidt større forhold end i Ringkøbing.

*”Jeg ser sgu det hele ved Havnen
på Java, Algier og Port Said
Plantager, Hajer, det hele, De ve’
alt det, som man plejer at ønske og se
jeg ser Palmer saa høje som Huse
jeg kan ligefrem høre dem suse”*

Og alligevel kan en anden vestjyde synge med,
når visens melankoli kulminerer til sidst.

*”Derude et Sted bag ved Molen
ligger Verden og Livet og Solen
men hvem her i Verden faar alt, hvad han ka’ li’
sådan tænker jeg altid, når Dagen er forbi.”*

Ringkøbing Havn har ikke længere helt den gamle
havneromantik i behold. Det er længe siden, gødnings-
både fra Holland delte pladsen med de barkedede fjordfi-
skeres små både og med Vandbygningsvæsenets sand-
pumpere. Men det er også længe siden, Osvald Helmuth
kunne synge om oceandampere skude ved skude midt i
København, så det skal ikke forhindre os i en nostalgisk
havnerundfart med gamle og knap så gamle fotos fra
Ringkøbing-Skjern Museums rige samlinger.

Det er lidt af et kontraktbrud – undskyld! Den årlige foto-
artikel plejer at være en gåtur gennem en af Ringkøbings
gamle gader, og vi mangler stadig Øster Strandgade,
Østergade og Nørregade, så egentlig ligner det slet ikke
noget sådan at ændre tema midt i det hele. I 2022 har
Ringkøbing-Skjern Museum imidlertid haft blikket ret-
tet mod havnen. Årets sommerudstilling på Ringkøbing
Museum blev skabt i samarbejde med Ringkøbing
Lokalhistoriske Arkiv, og da de gode folk på arkivet fore-
slog havnen som emne, slog vi straks til. I øvrigt: når vi nu
sluttede ved krydset Søndergade-Vester Strandgade sid-
ste år, er det jo bare et par skridt til venstre, så er der fjord-
duft i næsen.

Ringkøbing skylder havet og søfarten sin eksi-
stens. Men ak! Det kunne have været så meget bedre.
Ringkøbing ligger ikke, hvor den ligger, fordi søfarten er

let her. Den ligger her, fordi Ringkøbing Fjord tilbyder den læ, Vestkysten i øvrigt savner hele vejen fra Skallingen til Skagen, og fordi der netop her var en gruset strand i fjorden uden alt for meget rørvækst. Historien byder på talrige klager over de vanskelige forhold. Det slutter lykkeligt, så vi kan godt holde ud at remse dem op:

Vi starter hos Arent Berntsen, der beskrev "Danmarckis oc Norgis fructbar Herlighed" i 1656. Titlen antyder optimisme, og vi bliver ikke skuffede: "Denne By er vel icke af megen Størelse, men hafver dog nogle formuende Borgere, som store Partier af Korn og Øxen [stude] sig af Landet til forhandle oc igien paa Holland oc andre Steder udskibe, oc i saadanne oc andre maade deris Næring vel vide at søge."¹ I 1735 og 1744 tager klagesangen imidlertid sin begyndelse: "Hvad Skibsfarten er angaaende, den er ringe og slet." Og "ved Ringkøbing er ingen Havn, heller ingen Skibe bruges, som stikker dybere end 7 a 8 Fod, formedelst Ind- og Udseilingen igiennem Nyemindegab."² Og det skulle blive værre endnu. Pontoppidans Danske Atlas fra 1769 meddeler, at "det, som gjør Segladsen til og fra Ringkøbing vanskelig, er Nyeminde-Gab, en smal Rende, fire Miile herfra, som Naturen selv har gjort igiennem Klitten eller de høie Sandbierge, der ere imellem Havet og Fiorden. Dette Gab, som Skibene altid maae passere, kan undertiden om Vinteren ved Strømmen deels forandre sit Løb, deels fyldes med Sand, saa det er besværligt og bekosteligt at komme igiennem, til hvilken Passage og saa visse Vinde behøves, som Skipperne maae oppebie, enten de skal ud eller ind."³ Og problemerne fortsatte, når skibene så endelig nåede Ringkøbing. Da Peter Nicolai Frost skrev den første bog om Ringkøbing i 1817 manglede byen "fremdeles en H a v n og S k i b s b o e, som ligeledes ligger betydelige Hindringer i Veien for Seiladsens Fremme. Ved Byen maa Skibene stedse ligge og tillades paa den aabne Rhed, hvor Varerne tilføres dem i Baade. Da end ikke disse kunne lægge lige til Landet, maae alt kiøres

temmelig langt ud, saa at Vandet naar til midt paa Hestenes Sider."⁴ Så sent som i 1901 istemte Ludvig Mylius-Erichsen, idet han endda benyttede næsten den samme effektfulde fremhævning som Frost: "Den Dag idag, som for baade et og flere Aarhundreder siden, er Ringkøbings første og største Ønske da bestandig det samme: U d l ø b o g H a v n !"⁵ Men nu skulle det snart blive bedre. I Ringkøbing-Skjern Museums samlinger findes et postkort med et lille digt signeret Amandus (alias isenkræmmer Valdemar Lange).⁶ Det starter godt nok i den velkendte tone:

*"Gemt ligger Byen bag Klitternes Kæde
Fjorden til Havet kan råbe: Kig, Kig:
Søvejens Nærhed dog ej skabte Glæde;
Nyminde-Strømmen Forstoppelse fik"*

Men så kommer forandringen endelig med et par optimistiske vers:

*"Tiderne skifte. – Ind mod vore Strande
fremmede Skuder nu stævnen har vendt.
Gennem Kanalen ved "Hvide Sande"
Havet sin Rigdom af Fisk os har sendt
Fiskernes Sorg og Bekymring er endt."*

*Livet i Byen nu atter pulserer.
Op af sin Dvale og Søvn blev den vakt.
Se, hvor Trafikken ved Havnen florerer.
Byen med Havet har nu sluttet Pagt.
Danskerne Vej til Ros og til Magt."*

Og sådan slutter vi indledningen på vers, som vi begyndte.

Hvad mon Osvald Helmuth ville have fået ud af Amandus' digt, hvis vi kunne give ham opgaven?

RIM5479F9

Fotograf: Ukendt

Et overblik fra efteråret 1960. Den dovne læser kan næsten nøjes med dette billede, der fra venstre mod højre både giver os den nye havn med gødningspakhus og kornsilo, travlhed på Nordsøværftet og et kig over til fiskerne i den gamle havn. Bemærk i øvrigt horisonten med vestjysk bondeland helt uden vindmøller.

opt. i sept. 1960

RIM2776F4

Fotograf: Ukendt

Ringkøbing fik først en rigtig ingeniørbygget havn i 1905, langt inde i fotografiets tidsalder, så vi begynder med en stribe fotos af situationen dengang, fragtskibene måtte ligge for red ude på fjorden, mens fiskerne lagde deres både mellem tagrørene. Får fotografen våde sko af at tage dette billede mod vest ind langs stranden foran Ringkøbings måske ældste strøg?

RIM3930

Fotograf: Ukendt

Nej, fotografen arbejder tørskoet. Han er gået ud på en af de små broer, der hvert år skulle tages op for vinteren. Fjorden var altid småfolks mulighed for at få mad på bordet, når andre kilder svigtede. Fiskeri som bi- eller hovederhverv var udbredt i købstadens beskedne gader mellem Algade og fjorden. Her står vi lidt øst for den senere havn og ser fiskernes både for fulde sejl.

RIM5479F2

Fotograf: Ukendt

Det centrale strøg mellem Vester Strandgade og Grønnegade set ude fra fjorden. Vi fornemmer, at havnen fra 1905 har forgængere i form af forskellige broer og bolværker, men intet lukket bassin.

RIM5479F3

Fotograf: Ukendt

Motivet her skal ikke forveksles med den senere havn, selv om vi står på en bro i forlængelse af Vester Strandgade og ser ind mod et lille bolværk langs det, der fra naturens hånd er en strand. Man skal være stedkendt i Ringkjøbings fortid for at genkende motivet. I den hvide bygning centralt til venstre var der gennem mange år værts-hus. Da værtshusholder Jens Nielsen døde i 1903, blev virksomheden overtaget af enken, Anna Mouritzen, i folkemunde 'Den glade enke'. I 1918 kom der andre boller på suppen. Nu blev huset sømandshjem med tilknytning til Indre Mission og uden udskænkning af alkohol. Senere husede bygningen købmandshandel, så elinstallatør. Derefter blev bygningen en del af Nordsøværftet, men i 2003 blev de gamle huse revet ned.⁷

RIM7637F1a

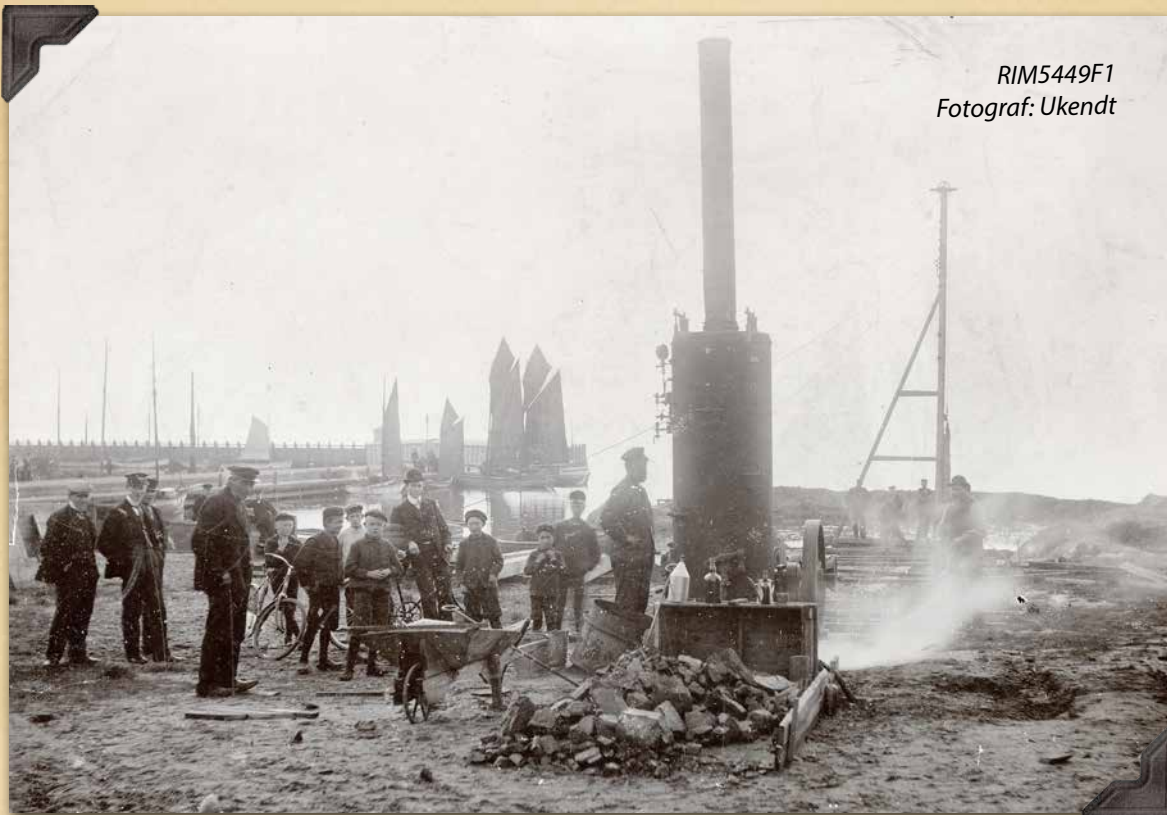
Postkort

Selvom fotografen har rigtig god gavn af den lange spinkle bro, er den nok ikke bygget for hans skyld. Mon ikke den er god, hvis man skal losse eller laste et lidt større fragtskib med trillebør? Er dette foto taget før eller efter havnebyggeriet i 1905? Det er svært at få styr på detaljerne. Forfatteren hører gerne din mening.

Ringkjøbing

Byen set fra Fjorden

RIM5449F1
Fotograf: Ukendt

Endelig!

I forbindelse med opførelsen af Lyngvig Fyr nord for Hvide Sande blev der brug for bedre udskibningsmuligheder for de mange tons byggematerialer, der ankom med jernbane til Ringkøbing, og som skulle sejles ud på Klitten. Det gav anledning til byggeriet af Ringkøbing Havn.⁸

På billedet er den nye havns bassin og moler allerede taget i brug, og man arbejder på etablering af slæbested vest for den centrale mole. Der rammes pæle ned. Man kan lige ane wiren fra dampmaskinen i den flytbare rambuk i baggrunden.

I 1990 besigtigede Ringkøbing Museum to store sten med et lag sod og kul, der dukkede op ved nedlægning af telefonledning lidt øst for den plads, hvor dampmaskinen er sat op på dette foto. Måske var der tale om et fundament til en tilsvarende opstilling.⁹

RIM10889F3
Postkort

Og sådan kom det til at se ud. Det lille havnehus til venstre stod klar i 1906. Det går igen på mange af de følgende billeder og findes endnu. Det er tegnet af den kendte arkitekt Ulrik Plesner, der er mester for en række markante bygninger i Ringkøbing.

"Når Jensine har Chokoladen kogt i Aften, så skulde vi næsten smutte derover og få en Tår, hvad"
"Den 26 - 06 - 07"

Og på hovedet: "Hjærtelig Hilsen til dig og dit Hjem, Karen"

Det lyder jo hyggeligt. Læg mærke til bolle-å'erne, også benævnt svensk å. Det hører ellers en senere tid til, men når det optræder her omkring forrige århundredeskifte, signalerer det tilknytning til grundtvigske miljøer, idet de skal antyde nordisk fællesskab.

RIM6907F58
Fotograf: Jens Holm

Ringkøbing Havns historie er uløseligt knyttet til Holmsland Klit. Havnens anlæggelse i 1905 var foranlediget af byggeriet af Lyngvig Fyr, og dens udvidelse i 1927-28 med en ny kaj mod vest og et havnespor fra banegården blev sat i værk i forventning om, at byggeriet af Hvide Sande med gennemsejlingsssluse ville skabe ny trafik. Nu skulle skibene ikke længere gennem den kringledede Nymindegabstrøm og over den lavvandede fjord for at nå Ringkøbing.¹⁰

Ringkøbings gamle søfart var helt udkonkurreret af jernbanen, men nu så havnen et lille opsving i gods-transport med små motorskibe og nedtaklede gamle sejlskibe, der fandt vej fra havne rundt omkring i den vestlige del af Nordsøen.

Isværket fra 1932 til højre var en anden nyhed i havnen.

RIM6907F56

Fotograf: Jens Holm

Det gav arbejde, når et fragtskib som her 'CABO' af Groningen ankom med kunstgødning til det stadig mere effektive vestjyske landbrug. Gødningen blev skovlet i sække i skibets lastrum, båret på skuldrene af stærke mænd og rullet afsted på sækkevogne.¹¹

RIM5444F2

Fotograf: Ukendt

Det hollandske motorskib Spes af Zwartsluis ved DET DANSKE GØDNINGSKOMPAGNI's pakhus inderst ved den nye havn tæt på bådebygger Tofts slæbested, hvor fiskernes både og hyttefade kunne trækkes på land. Det var her Nordsøværftet senere voksede frem.

RIM7749F3

Postkort udgivet af Andreas Beiter

Tid til at se nærmere på fiskeriet: "En Fiskerbaad sejler ud" kalder fotograf Andreas Beiter dette postkort fra tiden kort efter anlæggelsen af havnen i 1905. Så vi må regne med, at 270 er på vej på fjorden. De andre både derimod tørrer de tunge bomuldsejl, mens de ligger for kaj. Vi får i øvrigt et fint kig til de gamle huse ved Vester Strandgades udmunding og til Plesners havnehus.

RSM10593F183

Postkortforlæg, Stenders Forlag

Samme sted, men efter bilen ved havnekontoret at dømme nogle årtier senere. Mon alle disse mænd med hænderne i siderne har med fiskeriet at gøre, eller skal vi forestille os, at der er nogle af dem, der ligesom Osvald Helmuth i visen bare "maa ned og lure ved Havnen og snuse til Livet om bord?"

RIM6907F61

Fotograf: Jens Holm

Indtil 1932 blev der hentet is på fjorden til nedisning af fisk – medmindre vinteren var mild, så måtte isen hentes i Norge. Isen blev opbevaret i isolerede huse, så den kunne holde sig kold sommeren igennem. Da der blev bygget isværk i bunden af den nye havn i det skarpe hjørne ved slæbestedet, var det slut med det tunge arbejde med issaven.¹²

Vi befinder os østligt med udsigt mod vest til havnen. Læg mærke til det gamle skibsskrog, der tjener som bølgebryder – når altså ikke fjorden er islagt.

Amatørfotograf og boghandler Jens Holm (der har leveret mange billeder til disse fotoartikler) sendte dette billede ind til en konkurrence i bladet 'Verden og Vi' med teksten "Et velgørende Syn en varm Sommerdag". Han vandt vist ikke, men heldigvis sendte bladet billedet tilbage, og nu er det på museum.

RSM10897F3

Fotograf: Anders Grimstrup

Så er der travlhed i havnen – måske...

Ringøbings egen fiskerflåde bestod kun af fjordfiskernes små joller. Det havgående fiskeri foregik fra Hvide Sande. Men når der lejlighedsvis bød sig et godt sæsonfiskeri efter sild på Ringkøbing Fjord, kom der fiskere langvejs fra.

Trængslen på dette foto kan imidlertid også have en anden forklaring. Når der var mange fremmedfiskere på sæsonfiskeri på havet fra Hvide Sande, tog de hjem til familien i påsken og pinsen. Så sejlede de bådene til Ringkøbing og tog toget videre.¹³

RIM7687X153

Fotograf: Anders Grimstrup

Hvad kan være mere pittoresk end en lille fiskerihavn i en gammel købstad? Jo, måske et tykt lag nyfalden sne. Når vi kombinerer de to, og lader den dygtige Ringkøbingfotograf Anders Grimstrup gå tur med kameraet, kan det kun blive godt.

RIM7687X58

Fotograf: Ukendt

Kedeldragt og Carlsberg. Nu er det tid til et besøg på Nordsøværftet.

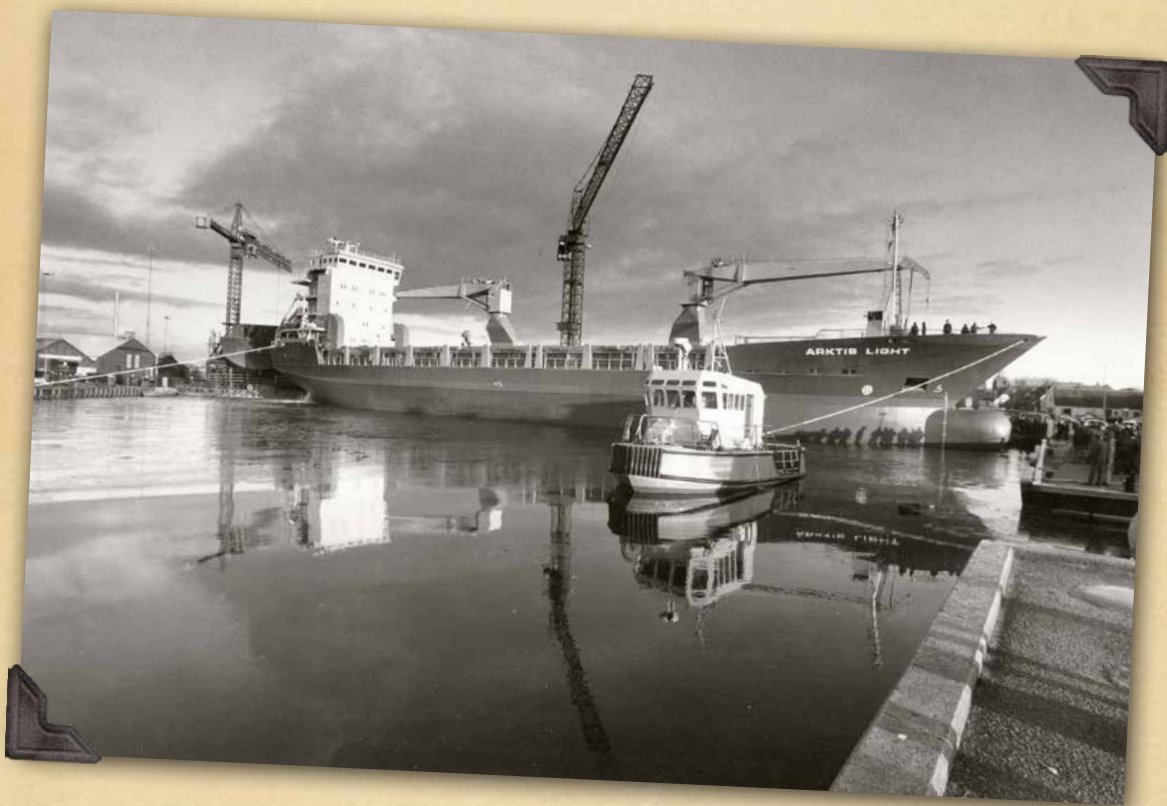
Ringkøbing Havn fik aldrig den helt store trafik. Fjorden er for lavvandet, og Hvide Sande er for snæver. Jernbanen, senere landevejen, tilbød billigere transport. Men med Nordsøværftet, der startede i 1958 og søsatte den første stålkutter i 1959, kom havnen til at danne ramme om Ringkøbings største arbejdsplads (88 mand allerede i 1970, 320 i 1997).¹⁴ Værftet gav byen puls, både i det daglige, når de olieplettede arbejdere forlod værftet ved arbejdsdagens ophør, og over et lidt længere tidsperspektiv, når nye stålkuttere og coastere med jævne mellemrum rullede af stablen.¹⁵ Billedet blev brugt som avisannonce for Carlsberg i 1977.¹⁶

RIM7980F1

Fotograf: Ukendt

Her er vi på besøg i Nordsøværftets barndom, mens en coaster, måske Janne Lindinger, der blev søsat i august 1962, tager form på beddingen. Læg mærke til den ikke ret store portalkran. Værftets smede svejsede den sammen af gamle signalmaster fra den nyligt nedlagte private jernbane over Ørnholm til Holstebro. Værftet arbejdede efter de forhåndenværende søms princip – især i begyndelsen. I 1963 blev der rejst en mere moderne tårnkran, og portalkranen blev flyttet til en ny mindre bedding og benyttet i endnu 10 år.¹⁷

RIM5564F1

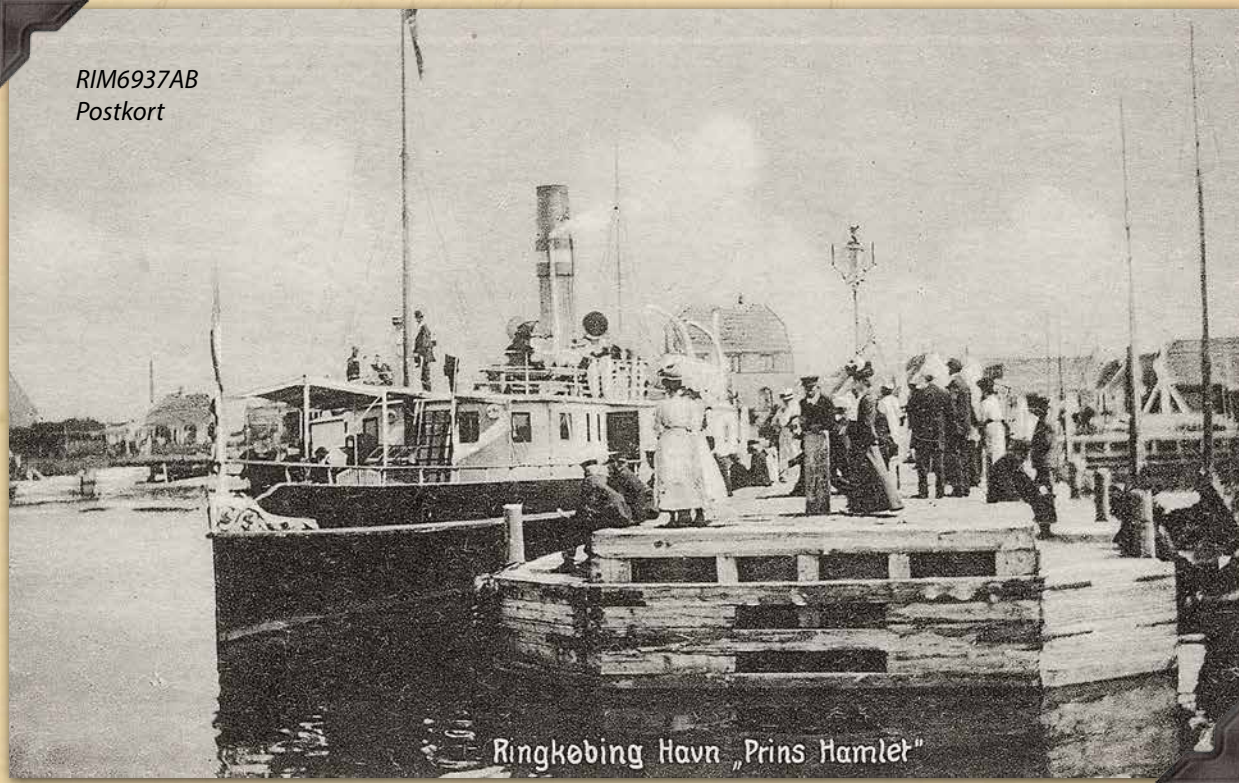
Fotograf: Jørgen Borg

Der er masser af billeder fra værftet, men vi må begrænse os. Den interesserede læser kan gå på opdagelse i flere gode bøger.¹⁸ Vi andre springer frem til afleveringen af et af de sidste skibe, nybygning 217 'Arktis Light' lillejuleaftensdag 1993.¹⁹

Det hele – både kraner og nybygning – er meget større nu, og der er virkelig linjer i motivet. En rigtig lækkerbissen for en dygtig fotograf som Jørgen Borg.

Men ak! Nordsøværftets kamp for at holde forretningen oven vande i 1990'ernes globaliserede konkurrence var forgæves. Værftet måtte lukke i november 1997.²⁰ Men når noget slutter, begynder noget andet. Pladsen blev overtaget af Vestas, og snart var der igen arbejde til masser af smede. Vindmøllefabrikken blev en meget større arbejdsplads, end værftet nogensinde var.²¹

RIM6937AB
Postkort

Nu har vi slæbt gødningssække, sat garn og bygget stål-skibe. Det må være arbejde nok. Vi trænger til rekreation.

Den vestjyske turisme tager sin begyndelse – eller i hvert fald en af sine begyndelser – med tursejlads fra Ringkøbing Havn. Den første turistdamper 'Svanen' har vi desværre ikke billeder af,²² men den næste, hjuldamperen 'Prins Hamlet', der sejlede ture til Lyngvig Havn, Hvide Sande og Kirkehøj (nu Bork Havn), kender vi vældig godt.

Skibet var ejet af den driftige urmager L.C. Andersen,

der drev rederi med det og den mindre damper 'Turisten' 1910-21.²³ I 1921 importerede et nyt aktieselskab en tysk skrudedamper bygget som minestyger, men den viste sig både for stor og for dyr i drift til turistsejlads på Ringkøbing Fjord. 'Vestjyden' tabte snart konkurrencen til de nye rutebiler, og allerede i 1923 måtte sejladsen indstilles.²⁴

RIM5425F14

Fotograf: Andreas Beiter

Det ser jo hyggeligt ud, men i Ringkøbing Amts Avis den 25. juli 1918 – midt i den skønneste sommertid – kunne man læse følgende:

”En Journalist ved det svenske ‘Dagbladet’ har i sin Sommerferie været en Tur i Vestjylland og fortæller nu i sit Blad om en Tur med ‘Prins Hamlet’ fra Ringkøbing til Hvide Sande: Søen var høj, og Passagererne stod paa Dækket som Sild i en Tønde. Jeg har aldrig før været Vidne til Søsye blandt Mennesker, der var ude af Stand til at røre sig, og jeg haaber, jeg herefter maa blive forskaanet for det Syn. Det er alt for uhyggeligt. Menneskene stod der og spruttede paa hinanden som Cifoner, saae paa

hinanden og spyttede hinanden i Ansigtet uden at bede om Forladelse. Det var ganske umuligt at flytte sig. Man befandt sig altid midt i Skudlinien. Det var en Ødslen med Levnedsmidler uden lige. En ”vacker lille Flicka” – en hel Skønhed, lykkedes det ved sin Kærestes Hjælp at trænge sig frem og stikke Hovedet ud af et af Køjerne. Saaledes hang hun længe, medens Kæresten holdt hendes lille rystende Krop mellem sine Hænder. Tilsidst mente han, at hun maatte være omtrent tom, og trak hende lempeligt ind af Frygt for, at Indvoldene skulde gaa samme Vej. Men da var hun uden Hat, uden Haar og uden Fortænder og kort efter uden – Kæreste. Vi indrømmer,” fortsætter avisen, ”at det var en drøj Udflugt men den svenske Beskrivelse synes dog lidt overdreven.”

RIM5729F2

Fotograf: ukendt

Vi må håbe, fiskerne var mere søstærke end den før så "vagre lille flicka". Det kunne de sikkert have brug for, når de som her holdt kapsejlad. Ser det ikke ud til, at feltet netop har forladt havnen, og at tilskuerne er ved at forlade molen?

RIM2773F4

Fotograf: Ukendt

Mere underholdning i havnen, svømmekonkurrence med masser af tilskuere engang i 1930'erne. Modens skiften spiller os et puds her. Ved første øjekast tror vi måske, at her er tale om en kvindelig svømmer, men ved nærmere øjesyn er det jo en mand. Men bliver det ikke en grum maveplasker?

RIM7962FV67-13

Fotograf: Svend Erik Bedsted

Kamp på lanser ved Havnefesten i Ringkøbing den 28. maj 1978. Festerne blev holdt fra 1977 til 1990 i samarbejde mellem Ringkøbing Roklub og Ringkøbing Sejlklub.

RSM10813X1

Fotograf: Ukendt

Vi slutter med fire gode skud af det samme klassiske motiv, hvor fotografen stiller sig med kameraet på "Firkanten" yderst på 1905-havnens ydermole og vender linsen ind mod byen med den centrale mole som dominerende motiv og Toldboden fra 1843 i baggrunden. Vi har allerede set det en enkelt gang eller tre. Først en helt minimalistisk version fra havnens første tid.

RIM5507F5

Postkort

Her en velkomponeret version med, hvad der ligner et par havgående fiskekuttere på besøg fra Hvide Sande.

RIM5479F4
Postkort

Dernæst et postkort, der giver os endnu et perspektiv på Ringkøbing Havns historie. Ved molen i forgrunden ligger sandpumperen Nymindegab og i baggrunden til venstre (på Nordsøværftets senere plads) ligger sandpumperen Frem i Vandbygningsvæsenets slæbested. Prammen til højre tilhører også Vandbygningsvæsenet.

Det statslige Vandbygningsvæsen var en vigtig institution i Ringkøbing Havn. Sejlrenden over den lavvandede fjord og ned gennem det snævre Nymindegab måtte til stadighed holdes ved lige. Sandpumperne var også travlt beskæftiget ved etableringen af sluse og gennemsejling i Hvide Sande.²⁵

RIM7687X153

Fotograf: Anders Grimstrup

Og til sidst en livlig version med sommerstemning og børn på havnen. Den lille motorbåd 'Kysten' på 'Prins Hamlet's gamle plads' sejlede i rutefart mellem Ringkjøbing og Hvide Sande, da der var mangel på olie og gummi i årene efter Anden Verdenskrig, og rutebiltrafikken på Klitten for en tid måtte indstilles. Den blev hugget op i 1955, da forholdene på landevejene igen var normale.²⁶

Blandt Ringkjøbing købstads gamle arkivalier på Rigsarkivet i Viborg findes en "Forhandlings-Protokol for Interessentskabet Ringkjøbing Mudervæsen".²⁷ Den får her lov at tjene som et afsluttende vidnesbyrd om det evige besvær med besejlingsforholdene. Interessentselskabet, der skulle sørge for opmudring af sejltreder gennem Nymindestrømmen, blev oprettet i 1857 med købmand P. Dalgaard i spidsen. Der afholdes årlige generalforsamlinger, og af de ikke altid lige læsevenlige underskrifter under referaterne fremgår det, at en række af byens spidser var med. Udover Dalgaard møder vi blandt andre købmand Christen Skikkild, muremester Michelsen

Rosengaard og tobaksfabrikant J.B. Mølgaard. Sådan fortsatte det indtil generalforsamlingen i "Muddermaskinen paa Nyemindestrøm" i 1874. Så er der hul i rækken, og så slutter protokollen i 1877, hvor en generalforsamling i februar drøftede "Salg af Maskinen og det til denne hørende Inventarium", hvorefter P. Dalgaard på en sidste generalforsamling i juli samme år meddelte, at han havde solgt "Maskinen med Tilbehør saaledes som det forefandt (...)" til Ringkjøbing Kommune for 400 Kr hvilket Beløb var indbetalt." Det er ikke helt sikkert, at disse sidste to protokolindføringer er sket umiddelbart i forbindelse med generalforsamlinger. I modsætning til tidligere år var det

kun Dalgaard selv, der skrev under. Hvad kan vi læse ud af afslutningen på sagaen om det Ringkøbing'ske muddervæsen? Jo, bemærk årstallene. Netop i 1875 åbnede jernbanen med forbindelse til den nye havn i Esbjerg. Samtidig bliver protokollen tavs, og i 1877 afviklede Dalgaard virksomheden. Ringkøbings tid som egentlig søkøbstad var ude. Siden har havnen dannet ramme om fiskeri, skibsbyggeri, tursejlad, vandbygningsvæsen og lidt søfart i det små, men den store udvikling flyttede til Esbjerg. Så på en måde slutter vores historie lidt slukøret. Og det gør Osvald Helmuths vise om havnen såmænd også:

*"men hvem her i Verden får alt, hvad han ka' li'
sådan tænker jeg altid, når Dagen er forbi."*

Christian Ringskou kan kontaktes på cr@levendehistorie.dk

Noter

1. Arent Berntsen: Danmarckis oc Norgis fructbar Herlighed. København 1656, s. 136
2. To citater fra indberetninger citeret efter Chr. Christensen: "Tilstanden i Hardsyssel paa Christian VI's Tid" i Hardsyssels Årbog 1919, s. 145 og 142
3. Erich Pontoppidan: Den Danske Atlas eller Konge-Riget Dannemark – Bind 5, andet bind. København 1769, s. 810f
4. P.N. Frost: Beskrivelse over Kjøbstaden Ringkjøbing. Borris 1817, genoptrykt med forord af P. Storgaard Pedersen, Ringkjøbing Amts Dagblad 1922, s. 184
5. L. Mylius-Erichsen: Danmarks Byer og deres Mænd VII – Ringkøbing og Omegn (Skjern, Tarm og Ulfborg). København: "Hver 8. Dag's Forlag 1901. Genoptrykt Ringkøbing 1972, s. 34
6. Museumssag RIM5515F94
7. Per Hauge Mortensen og Helle Henningsen: "... et Slaugs Fisk, kaldis Osterling" i FRAM – Fra Ringkøbing Amts Museer 2004 s. 87-88; Mortensen, 2006, s. 7 og 40
8. Per Hauge Mortensen (Mortensen, 2006), Havnen – Ringkøbing Havn 100 år Bind I årene 1905-55. Ringkøbing 2006, s. 13
9. Museumssag RIM7028
10. Mortensen (2006), s. 33
11. Mortensen (2006), s. 41
12. Mortensen (2006), s. 63-64
13. Mortensen (2006), s. 59
14. Bent Mikkelsen (Mikkelsen 2004). Nordsøværftet – et industrieventyr i Vestjylland 1958-1997. Ringkøbing 2004, s. 88-89
15. Per Hauge Mortensen (Mortensen, 2007). Havnen – Ringkøbing Havn 100 år Bind II årene 1955-2005. Ringkøbing 2007, s. 4-39
16. Mikkelsen (2004), s. 224
17. Mikkelsen (2004), s. 19; Mortensen (2007), s. 10, 17-18, 25
18. Mikkelsen; Ejgil Flindt: Som vi husker det... Anekdoter og historier fra Nordsøværftet fortalt af medarbejderne. Ringkøbing 2009
19. Mikkelsen (2004), s. 192-93
20. Mortensen (2007), s. 38
21. Per Hauge Mortensen: Rapport om undersøgelse af virkningerne i lokalsamfundet af Nordsøværftets lukning i 1997. Museumssag RIM7982
22. Men billetæskan med to billetter findes i Ringkøbing-Skjern Museum
23. Bent Karstoft Andresen: "Turisme på Ringkøbingegnen" i Henning Ringgaard Lauridsen (red.) Land, by og landbobank – en jubilæumsbog udsendt af Ringkøbing Landbobank i anledning af hundredåret for dets oprettelse Ringkøbing 1986 s. 136-40; Aage Domino: "Da Prins Hamlet kom hjem til familien i Ringkøbing" i Hardsyssels Årbog 2006, s. 59-72
24. Per Hauge Mortensen: "Da 'Vestjyden' kom til Ringkøbing" i Ringkøbing Aarbog 1989, s. 5-17; Mortensen, 2006, s. 26
25. Mortensen (2006), s. 20-22
26. Mortensen (2006), s. 26
27. Landsarkivets signatur: KK-023 663-3. Den usædvanlige stavning af mudder med kun et 'd' er gengivet efter protokollens forside.